

Komentar in karta: 1/43 SLA V039 'ščepec'

Jožica Škofic

1. Gradivo

Za pomen 1. »kar nastane s stikom konic navadno prvih treh prstov« oz. 2. »količina česa, ki se lahko naenkrat zagrabi, drži s konicami treh prstov« (kar v vprašalnici za SLA in gradivu ni jasno opredeljeno), knj. *ščepèc/ščèpec/ščépec* (ə̀/ə́/é), so najpogostejše različne izpeljanke s korenem *ščep-* (*ščep*, *ščepce*, *ščeppek*, *ščepček*, *ščepica*, *ščepce*), redkejša so poimenovanja s korenem *mrv-* (npr. *mrva*, *mrvička*, *mrvičica*, *mrvica*), še manj pogosto se uporabljajo *betva* z izpeljanko *betvece* in *troha*. Precej pogosta je tudi izposojenka *preža* z izpeljanko *prežica* ter *šnof* z izpeljanko *šnofek*. Druga zapisana poimenovanja so redka, mnoga so tudi motivacijsko in etimološko nejasne enkratnice ali izposojenke iz jezikov v stiku. Iz gradiva ni jasno, ali se v nekaterih točkah zares tako za pomen 'prgišče' kot za pomen 'ščepec' uporabljata leksema *prgišče* in *pest* z izpeljankama *peščica* in *peščika*. Del gradiva je zapisan v imenovalniku ednine (torej gre najverjetneje za odgovor na vprašanje *Kaj je to?*), del gradiva pa v tožilniku ednine (tu gre najverjetneje za odgovor na vprašanje *Koliko je to?*).

2. Morfološka analiza

ščep < *ščьp-ь 'ščepec'

ščepce < *ščьp-ьc-ь

ščepica < *ščьp-ic-a

ščeppek < *ščьp-ьk-ь

ščepček < *ščьp-ьč-ьk-ь

ščepce < *ščьp-ьc-e

ščepič < *ščьp-í-ь

mrv- < *mьrv-a 'drobec, drobir'

mrvica < *mьrv-ic-a

mrvičica < *mьrv-ič-ic-a

mrvička < *mьrv-ič-ьk-a

prež- < *(prež)-a ← furl. *prese* 'prijem, oprimek', it. *presa* 'prijem, oprimek' (Ž → z v T005, T056, T059, T062, T065, T078, T079, T080; Ž → ž/ž v T063, T067, T159, T160)

prežica < *(prež)-ic-a

prezile < *(prezile)-∅ ← morda v zvezi z it. *presa* 'prijem, oprimek', furl. *prese* 'prijem, oprimek'

- betva** < **bɔt-ɔv-a* 'steblo, malenkost, ščepec' ← **bɔt-ɔ* 'bet'
betvece < **bɔt-ɔv-ɔc-e*
- pik** < **pik-ɔ* ← **pik-a* 'malenkost, majhna količina'
piko < **pik-o*
pikič < **pik-iť-ɔ*
piknjica, nejasno, morda **pik-ń-ic-a*
- pest** < **pɛst-ɔ*, rod. **pest-i*/**pešč-e* 'pest' (Furlan 2008)
peščica < **pɛšč-ic-a*
peščika < **pɛšč-ik-a*
- troh-** < **trox-a* 'drobec' ← **trex-a-ti*, **trex-ŋɔ-ti* 'trošiti, zapravljati, drobiti'
- prgišče** ≤ **prigišče* ≤ **pri-grišč-e* ≤ **pri-gršč-e* < **pri-gɔršč-ɔj-el*/**per-gɔršč-ɔj-e*
 ← **gɔrst-ɔ*, rod. ed. **gɔršč-e* 'pest, prgišče' (Furlan 2011: 27–28)
- šnof** < *(*šnof*)-ɔ, nejasno, morda v zvezi z avstr. bav. nem. *schnopfen* 'njuhati, vohati'
šnofek < *(*šnof*)-ɔk-ɔ
- najga** < *(*najg*)-a ← bav. nem. *Neige* 'ostanek, npr. pijače' (Novak 1996: 80)
- joc-** < *(*joc*)-o ← trž. it. *ioza* 'kaplja' ← lat. *gluttia* 'kaplja' (Doria: 316)
jočič < *(*joč*)-iť-ɔ
njocko ← **en-(joc)-ɔk-ɔ* ← *(*j*)*edɔn-ɔ* 'eden, en' + trž. it. *ioza* 'kaplja'
- grif** < *(*grif*)-ɔ ← nem. *Griff* 'prijem'
grifič < *(*grif*)-iť-ɔ
- cvirek** < **skver-ɔk-ɔ* ← **skver-ti* **skvɔr-ɔ* 'pražiti'
- fingrat** < *(*fingrat*)-ɔ ← nem. *Fingerhut* 'naprstnik'
- šaflijca** < *(*šafļ*)-ic-a ← nem. *Schaffel* 'škaf'
- šakica** < **šak-ic-a* ← **šak-a* 'dlan, prgišče, pest'
- gnida** < *(*gnid*)-a ← vzh. germ. **gnid* 'malenkost, košček'
- prstohvat** < *(*pɔrstɔxvat*)-ɔ ← knj. hrv. *prstohvat* 'ščepec'
- kravčka**, nejasno
- zero**, nejasno

3. Posebnosti kartiranja

Kot enkratnice so kartirani leksemi *cvirk* v T339, *fingrat* v T265, *grif/grifič* v T362, *šaflica* v T326, *gnida* v T070, *najga* v T052, *zero* v T292, *prstohvat* v T409, *pršič* v T031 in *šakica* v T285.

Kot enkratnice z *-joc-* so kartirani odgovori *joco* v T126, *njocko* v T137 in *jočič* v T126.

Kot enkratnici s *-pik-* sta kartirana odgovora *pikič* v T095 in *piknjica* v T404.

Kot enkratnice z *-mrv-* so kartirani odgovori *mrvička* v T183, *mrvica* v T381 in *mrviča* v T072.

Kot enkratnici s *ščep-* sta kartirana odgovora *ščepček* v T132 in *ščepič* v T413.

Kot enkratnica s *preZ-* je kartiran odgovor *prežica* v T202.

Kot enkratnica z *betv-* je kartiran odgovor *betvece* v T304.

Kot enkratnica s *pest-* je kartiran odgovor *peščika* v T035.

Kot opis so kartirani večbesedni dgovori, ki so opisi s prislovi količine, tj. leksemi s korenomo *mal- (< *mal-ъ), npr. (en) malo, (čisto) malo, (en) malce, (en) malček, maličko, malenkost, oz. s korenomo *maj-x-ъn- (← *mal-x-ъn-ъ ← *mal-ъ), *maj-ъč-ъk-ъn-ъ (← *mal-ъč-ъk-ъn-ъ ← *mal-ъ) in *maj-ъc-ъn-ъ (< *mal-ъc-ъn-ъ ← *mal-ъ), npr. majhen, majčkeno, manjčko, manjciko, majncenco, ter leksemi s korenomo (en) čink(o)/cink in izpeljanko (en) činkino ter drugi večbesedni opisi količine, npr. kar s palcem primem, koliko med prsti primeš, (eno malo) med prsti/prstami, malo v prstih, s (tremi) prsti/prstami, kar s tremi prsti primeš, za tri prste, z dvema prstoma/z dvi prsti, za ena dva prsta, z vsemi prstami, s palcem, en prst, za en noht, (za) eno/dve zrni, za noževo špico, na špici, za en oreh ipd.

Kot tretji in nadaljnji odgovor v posamezni točki so z znakom za komentar kartirani leksemi pest v T009, mrvičica v T009, najga v T055, preža v T413, prezile v T158, kravčka v T169, pik v T169, piko v T100, pikič v T097, ščep v T187 in T208, ščepec v T109, T347 in T378, ščepica v T413 ter opisi (eno) malo v T097, T100, T102, T208, T280, T303 in T378, majciko v T381, majcenek v T392, manjcencenk v T392, (eni) dve zrni v T097 in T100, med prsti v T370 ter z dvema prstoma v T372.

4. Uporabljen dodatna literatura

Novak 1996: 80; Furlan 2008; Furlan 2010; Škofic 2011

5. Primerjaj

SLA: V027 'pest' (1/33), V040 'prgišče' (1/44); OLA: /; ALE: /; SDLA-SI: /; ALI: /; ASLEF: /; HJA: /